

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 31/2014-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. februára 2015 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti V. L., zastúpeného advokátom JUDr. JCLic. Tomášom Majerčákom, PhD., Južná trieda 28, Košice, vo veci namietanej neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Bunkovce konaných 15. novembra 2014, za účasti J. D., takto

r o z h o d o l :

Voľby starostu obce Bunkovce konané 15. novembra 2014 **v y h l a s u j e**
z a n e p l a t n é .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. novembra 2014 osobne doručená sťažnosť V. L. (ďalej len „sťažovateľ“) v zmysle

ustanovenia § 59 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), za účasti J. D. (ďalej len „odporkyňa“) vo veci namietanej neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Bunkovce konaných 15. novembra 2014 (ďalej len „napadnuté voľby“).

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ kandidoval v napadnutých voľbách na funkciu starostu obce Bunkovce, pričom podľa zápisnice miestnej volebnej komisie o výsledku volieb v obci do obecného zastupiteľstva a starostu obce získal sťažovateľ vo voľbách „... 105 hlasov zúčastnených voličov a J. D. získala 106 hlasov“. Sťažovateľ bol jedným z troch kandidátov, pričom vo volebnom obvode získal viac ako 10 % voličov, keďže „... v obci Bunkovce sa volieb zúčastnilo spolu 216 voličov“.

3. Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že sa „... dňa 18.11.2014 dozvedel, že sa volieb zúčastnil aj P. B... Sťažovateľ zistil, že táto osoba má od 16.10.1990 trvalý pobyt... ČR, od 10.08.1999 má trvalý pobyt... ČR a od 13.01.2009 trvalý pobyt... ČR. Nakoľko P. B... nemal trvalý pobyt v obci Bunkovce, nemal byť zapísaný v zozname voličov, a nemalo mu byť umožnené hlasovanie vo voľbách, pretože podľa zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov v súlade § 2 ods. 1... teda komunálnych volieb v obci Bunkovce sa dňa 15.11.2014 aktívne zúčastnila osoba, ktorá nemala aktívne volebné právo.“. Ako ďalej uviedol, „... okrsková volebná komisia nežiadala od P. B... ani doklad totožnosti, teda občiansky preukaz alebo cestovný doklad“.

Na podporu svojich tvrdení sťažovateľ predložil potvrdenie z Registra obyvateľov Slovenskej republiky Banská Bystrica z 22. novembra 2014 potvrdzujúce trvalý pobyt P. B. mimo územia Slovenskej republiky – v meste... Česká republika.

4. S ohľadom na skutočnosť, že „... ako kandidát na starostu obce Bunkovce skončil na druhom mieste s rozdielom jedného hlasu od kandidátky J. D., ktorá voľby vyhrala“, sa sťažovateľ domnieva, že „... o víťazovi vo voľbách rozhodol jeden hlas, a to hlas osoby, ktorá nemala aktívne volebné právo, lebo nemala v obci trvalý pobyt. Je to také porušenie ústavnosti a zákonnosti volieb, ktoré ovplyvnilo výsledok volieb. Ak by táto osoba vo

voľbách nehlasovala, výsledok volieb by skončil s rovnakým počtom hlasov pre oboch kandidátov a museli by byť vyhlásené v súlade so zákonom nové voľby.“

5. V petite podanej sťažnosti sťažovateľ žiada, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti prijal sťažnosť na ďalšie konanie a vydal nález, ktorým vyhlási *„... voľby starostu obce Bunkovce konané dňa 15.11.2014 za neplatné“*. Zároveň sa domáha vydania predbežného opatrenia, ktorým ústavný súd rozhodne, že *„... miestna volebná komisia nevydá J. D..., osvedčenie o zvolení a ak už vydala, tak aby J. D... nemohla zložiť sľub starostu“*.

6. Ústavný súd uznesením č. k. PL. ÚS 31/2014-14 z 10. decembra 2014 sťažnosť sťažovateľa (sp. zn. Rvp 15530/2014) prijal na ďalšie konanie. Zároveň miestnej volebnej komisii obce Bunkovce uložil povinnosť zdržať sa vydania osvedčenia o zvolení starostu obce Bunkovce J. D. do rozhodnutia vo veci samej.

7. Ústavnému súdu bolo na základe jeho výzvy 23. decembra 2014 doručené vyjadrenie odporkyne k sťažnosti. Odporkyňa v ňom reaguje na argumentáciu sťažovateľa týkajúcu sa skutočnosti, že *„... hlasovania sa zúčastnil aj P. B., ktorý je prihlásený na trvalý pobyt v Českej republike... a že práve tento jediný hlas tohto obyvateľa rozhodol o výsledku volieb v obci Bunkovce“*, a navrhuje po vykonaní dokazovania zo strany ústavného súdu ústavnú sťažnosť zamietnuť.

Odporkyňa uvádza, že *„... v prvom rade P. B. bol riadne prihlásený na trvalý pobyt v obci Bunkovce a jeho pobyt mu nikto nezrušil a ani iným spôsobom ho nevyzval na zrušenie trvalého pobytu. O tom, že mal a má záujem a vzťah k obci Bunkovce nie je pochybností, pretože sa obci zdržiava a nakoniec výrazom tohto vnútorného vzťahu k obci je aj to, že sa osobne zúčastnil volieb do orgánov samosprávy obce Bunkovce. Celá argumentácia sťažovateľa o tom, že sa trvalo odsťahoval a nezdržiava sa v obci je teda nepravdivá.*

V priebehu konania volieb nedošlo k žiadnemu závažnému porušeniu Ústavy SR, ako aj zákona č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších právnych predpisov, ktoré by ovplyvnilo výsledky hlasovania voličov. Máme za to, že hlasovanie voličov bolo slobodné, a to aj v prípade osoby P. B.

Argumentácia sťažovateľa je teda postavená na obmedzení, resp. obmedzovaní volebného práva voliča. Ide teda o kolíziu dvoch rovnocenných práv - byť volený na strane jednej a voliť na strane druhej.“

S poukazom na príslušné ustanovenia ústavy, ako i platnú a účinnú právnu úpravu a rozhodovaciú prax ústavného súdu odporkyňa zdôrazňuje, že „... sloboda pohybu a pobytu je zaručená podľa Ústavy Slovenskej republiky i medzinárodných dokumentov. Pod touto slobodou treba rozumieť oprávnenie občana slobodne si vybrať svoje bydlisko, ktoré má potom právo využívať na trvalý alebo prechodný pobyt. Už z tejto definície, ktorú vo svojom náleze poskytol Ústavný súd Slovenskej republiky je zrejmé, že to, či sa konkrétna osoba prihlási alebo neprihlási na trvalý pobyt, ešte samo o sebe neznamená výkon slobody pobytu. Neprihlásenie sa na trvalý pobyt totiž neznamená nemožnosť zdržiavať sa na určitom mieste a rovnako prihlásenie na trvalý pobyt nezaručuje nárok na zabezpečenie bývania.“

8. Podaním z 2. januára 2015 doručeným ústavnému súdu 7. januára 2015 P. B..., zaslal notárom overené čestné vyhlásenie, v ktorom vyhlasuje, že „... v týchto voľbách nevolil kandidátku s poradovým číslom 1“. Ako ďalej uvádza, „... dňa 15.11.2014 sa zúčastnil komunálnych volieb v obci Bunkovce ako jej občan, na základe oznámenia o voľbách, ktoré bolo doručené na adresu rodinného domu..., kde žijú moji rodičia, ktorých pravidelne navštevujem.

Vzhľadom k tomu, že som dostal oznámenie o konaní volieb, nemal som pochybností o tom, že som sa volieb nemohol zúčastniť. Počas vzájomnej komunikácie s rodičmi, keď som sa zaujímal o situáciu v obci, som sa dozvedel, že bola podaná ústavná sťažnosť proti výsledku komunálnych volieb.

Dôvodom mal byť môj neplatný hlas - nemal som právo voliť. Z toho dôvodu som kontaktoval víťaznú kandidátku vo voľbách, ktorá mi situáciu ozrejmila a poskytla mi spisovú značku na Ústavnom súde SR a ja som sa rozhodol zaslať čestné prehlásenie.“

Čestné vyhlásenie overila 2. januára 2015 notárka..., pod bežným číslom overovacej knihy...

9. Sťažovateľ v nadväznosti na vyjadrenie odporkyne, ako i čestné vyhlásenie P. B. vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 15. januára 2015 s poukazom na ustanovenie § 2 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách“ alebo aj „volebný zákon“), na čl. 30 ods. 3 ústavy, ako aj na doložku overenia podpisu čestného vyhlásenia P. B. uviedol, že P. B. bol od 16. októbra 1990 prihlásený na trvalý pobyt v Českej republike na..., a teda nemohol mať dva trvalé pobyty. Ako ďalej vo vyjadrení poznamenáva, „... chybu urobila ohlasovňa, a to obec Bunkovce alebo... Pravdepodobne, keď obci Bunkovce prišla odhláška z trvalého pobytu pána P. B., tak túto zmenu nevyznačili v evidencii obyvateľov alebo sa mohlo stať, že odhlášku neposlalo...“

To ale na veci nemení tú skutočnosť, že pán P. B. má od roku 1990 trvalý pobyt v... Je potrebné poukázať aj na tú skutočnosť, že v roku 1990 Česká republika bola spoločným štátom so Slovenskou republikou, bola to federácia, nebolo to zahraničie.

Ďalej je potrebné poukázať na to, že hlasovanie vo voľbách je tajné. Preto nie je možné overiť, či pán P. B. hovorí pravdu alebo nie a nie je možné v tomto smere vykonať ani dokazovanie, lebo by bol porušený ústavný princíp tajnosti.“

V nadväznosti na vyjadrenie odporkyne sťažovateľ osobitne zdôrazňuje, že „... neuvádzal iné dôvody, pre ktoré by voľby mali byť vyhlásené za neplatné, lebo dôvod, ktorý uviedol považoval za taký významný, že už len kvôli tomuto porušeniu musia byť voľby vyhlásené za neplatné. To ale neznamená, že nie sú aj iné dôvody pre vyhlásenie volieb za neplatné. ...“

Čo sa týka trvalého pobytu P. B., tak zákonná úprava v roku 1990 bola jednoznačná, že nikto nemôže mať dva trvalé pobyty, ale len jeden - § 4 ods. 1 zákona č. 135/1982 Zb. o hlásení a evidencii pobytu občanov, ktorý bol platný a účinný v roku 1990. Pán P. B. sa v roku 1990 prihlásil na trvalý pobyt v rámci ČSFR v... Tým zároveň zanikol pobyt v Bunkovciach, a to, že nebola vykonaná zmena v evidencii obce Bunkovce neznamená, že mu v obci Bunkovce nezanikol trvalý pobyt. V súčasnosti už len veľmi ťažko zistíme, kto v roku 1990 pochybil. V tomto bode je potrebné už len zopakovať, že z doložky overenia podpisu v priloženom čestnom prehlásení jednoznačne vyplýva, že P. B.... má trvalý pobyt na... Teda nemôže mať trvalý pobyt aj v Bunkovciach.

To, čo odporkyňa podčiarkla je nezrozumiteľné, sťažovateľ nehovorí o kolízii dvoch práv a to práva byť volený a práva voliť. Sťažovateľ hovorí, že volil niekto, kto podľa zákona nemal aktívne volebné právo, nanešťastie, jeden hlas vo voľbách rozhodol o výsledku volieb. ...

Odporkyňa uvádza právnu úpravu z roku 1998 - zákon č. 253/1998 Z. z.. Podľa nášho právneho názoru, čo sa týka trvalého pobytu P. B., je potrebné aplikovať právnu úpravu platnú a účinnú k 16.10.1990, lebo v tento deň sa P. B. prihlásil na trvalý pobyt v... Týmto právnym úkonom prejavil svoju vôľu mať trvalý pobyt v... a zánik trvalého pobytu v Bunkovciach. Na základe tohto prejavu vôle vznikol trvalý pobyt P. B... a zanikol trvalý pobyt v Bunkovciach. Nevykonanie zmeny v evidencii obyvateľov v obci Bunkovce, možno v dôsledku porušenia povinností zamestnanca úradu neznamena, že P. B. mal stále trvalý pobyt aj v obci Bunkovce. V registri obyvateľov táto zmena bola vykonaná. To znamená, že bola v... podaná prihláška aj odhláška z trvalého pobytu.

To je odpoveď na vôľovú stránku, o ktorú sa opiera odporkyňa. Od 16.10.1990 sa P. B. nikdy neprihlásil na trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, a to ani v rámci ČSFR a ani po 01.01.1993, teda už v rámci SR.

P. B. nemá ani občiansky preukaz a ani iný doklad, ktorým by vedel preukázať trvalý pobyt v obci Bunkovce. Podľa nášho názoru pochybila aj okrsková volebná komisia, ktorá nežiadala doklad totožnosti od voličov. Ak by si boli vyžiadali doklad totožnosti, tak by zistili, že daná osoba nemá v obci trvalý pobyt.“

S ohľadom na uvedené skutočnosti sťažovateľ v závere konštatuje, že je „... nespochybniteľné, že pri voľbách došlo k porušeniu § 2 ods. 1 zákona 346/1990 Zb. a čl. 30 ods. 3 Ústavy SR“.

II.

10. Ústavný súd si pre účely preskúmania sťažovateľom tvrdených námietok zadovážil príslušné listiny súvisiace so sťažnosťou, a to volebnú dokumentáciu obsahujúcu zápisnicu miestnej volebnej komisie o výsledku volieb v obci do obecného zastupiteľstva a starostu obce z 15. novembra 2014 (ďalej len „zápisnica miestnej volebnej komisie“), ako

aj zoznam voličov pre voľby do orgánov samosprávy obcí (ďalej len „zoznam voličov“) s vyznačením tých, ktorí sa volieb zúčastnili.

Zo zoznamu voličov, ako aj zápisnice miestnej volebnej komisie považoval ústavný súd za preukázané, že v zozname voličov bolo zapísaných 274 voličov. Vydaných bolo 216 obálok a odovzdaných bolo 216 obálok. Počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre voľby starostu obce Bunkovce bol 216. Odporkyňa ako kandidátka č. 1 získala 106 hlasov, sťažovateľ ako kandidát č. 3 získal 105 hlasov a kandidát č. 2 získal 5 hlasov. Zápisnicu miestnej volebnej komisie podpísali všetci jej deväti členovia.

Sťažovateľom namietaný volič P. B..., sa v predloženej zozname voličov nachádzal pod číslom 139, pričom mu boli vydané hlasovacie lístky spolu s obálkou.

11. V nadväznosti na zmienené výsledky volieb starostu obce Bunkovce vyplývajúce zo zápisnice miestnej volebnej komisie ústavný súd v prvom rade zdôrazňuje, že o celkovom výsledku volieb starostu obce Bunkovce rozhodol len 1 hlas, ktorý predstavoval rozdiel platných hlasov odovzdaných odporkyni ako víťaznej kandidátke a sťažovateľovi ako druhému v poradí vo voľbách starostu obce.

III.

12. Podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

Z čl. 129 ods. 2 ústavy vyplýva oprávnenie, ako aj povinnosť ústavného súdu preskúmať na základe volebných sťažností tak ústavnosť, ako aj zákonnosť namietaných volieb.

13. Voľby sú všeobecne akceptovaným demokratickým prostriedkom pravidelného obnovenia verejnej moci občanmi.

14. Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana základných práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. predovšetkým aktívneho a pasívneho volebného práva. Ústava garantuje všetkým oprávneným voličom voliť svojich zástupcov do voľbami kreovaných orgánov verejnej moci (aktívne volebné právo), t. j. rozhodovať o personálnom, resp. politickom zložení nimi volených orgánov verejnej moci (čl. 30 ods. 1 ústavy), pričom garantuje tiež všeobecnosť, rovnosť a priamosť volebného práva, ako aj jeho vykonanie tajným hlasovaním (čl. 30 ods. 3 ústavy). Zároveň ústava garantuje predovšetkým prostredníctvom čl. 30 ods. 4 možnosť (právo) občanov a vo vzťahu k voľbám orgánov územnej samosprávy aj cudzincov s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky (čl. 30 ods. 1 druhá veta ústavy) uchádzať sa o zvolenie do funkcie starostu obce alebo funkcie poslanca obecného zastupiteľstva za rovnakých podmienok [pasívne volebné právo (PL. ÚS 20/2011, m. m. PL. ÚS 18/07)].

15. Pod zákonnosťou volieb do orgánov územnej samosprávy treba rozumieť uskutočnenie volieb v súlade so všetkými dotknutými volebnými predpismi s právnou silou zákona (m. m. PL. ÚS 34/99 alebo PL. ÚS 82/07), pričom podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu zistená nezákonnosť volieb do orgánov územnej samosprávy musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv dotknutých osôb, ktoré je v konečnom dôsledku porušením volebného práva a jeho princípov (PL. ÚS 20/2011, m. m. PL. ÚS 21/94 alebo PL. ÚS 82/07).

16. Základným interpretačným pravidlom pre zákony, ktoré bližšie upravujú výkon politických práv, je čl. 31 ústavy, podľa ktorého zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Citované ustanovenie ústavy má priamu spojitosť so všetkými politickými právami vyjadrenými v ústave a svojou povahou ovplyvňuje formovanie politických síl v demokratickej spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl nachádza svoje vyjadrenie predovšetkým vo voľbách a je základným predpokladom a podmienkou fungovania demokratického štátu (m. m. PL. ÚS 19/98, PL. ÚS 82/07).

17. V rámci svojej rozhodovacej činnosti už ústavný súd uviedol, že dosiahnutie absolútneho súladu prípravy a priebehu volebného procesu so zákonom je prakticky neuskutočiteľné. Ak by sa nespokojnosť politických strán a hnutí, resp. nezávislých kandidátov zúčastnených na voľbách s volebnými výsledkami prejavila vždy po voľbách iniciovaním konania pred ústavným súdom, môže to viesť k spochybňovaniu parlamentnej demokracie a inštitútu volieb. Vyhlásenie volieb za neplatné, resp. zrušenie ich výsledku z dôvodu nepatrného porušenia ustanovení zákona o voľbách totiž vytvára možnosti pre vedomú manipuláciu s voľbami (obdobne PL. ÚS 19/94).

18. Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99). Inými slovami, nie každé porušenie volebného zákona vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

19. Porušenie volebného zákona musí dosahovať takú intenzitu, ktorá v príčinnej súvislosti má za následok nezákonnosť volieb, resp. nezákonnosť ich výsledku (PL. ÚS 14/99, PL. ÚS 32/03).

20. Ústavný súd uplatnil citované východiskové tézy aj pri posúdení argumentačnej námietky sťažovateľa, v zmysle ktorej „... o víťazovi vo voľbách rozhodol jeden hlas, a to hlas osoby, ktorá nemala aktívne volebné právo, lebo nemala v obci trvalý pobyt“ .

Zohľadniac uvedené zásady ústavný súd v okolnostiach danej ústavnej sťažnosti skúmal, či skutočnosť namietaná sťažovateľom v danej veci bola spôsobilá vyvolať

porušenie volebného zákona, a teda či bola spôsobilá v konečnom dôsledku ovplyvniť výsledok napadnutých volieb starostu obce.

21. Ústavné práva občanov plynúce z čl. 30 ods. 1, 3 a 4 ústavy a ústavne zakotvená koncepcia plynúca z čl. 64a v spojení s čl. 67 a čl. 69 ods. 3 ústavy a následne aj z ustanovení ďalších zákonov zahŕňa požiadavku, aby personálne obsadenie orgánov obce bolo výsledkom vôle fyzických osôb, ktoré majú k obci ako jednotke územnej samosprávy právne relevantný vzťah spočívajúci v trvalom pobyte na jej území. Dôvod definovanej koncepcie tkvie v samotnej podstate samosprávy ako práve spravovať svoje vlastné záležitosti samostatne a v prostredí relatívnej nezávislosti od štátu (PL. ÚS 6/2011).

22. Ústavný súd totiž musí pri tomto type konania (konanie vo volebných veciach) vzhľadom na jeho účel, ktorým je predovšetkým verejný záujem na tom, aby výsledok volieb odrážal skutočnú vôľu voličov a bol zachovaný základný predpoklad fungovania demokratického štátu, riadiť princípom materiálneho chápania ochrany ústavnosti, a vysporiadať sa tak s každým zisteným a zároveň relevantným porušením zákonnosti alebo ústavnosti volebného procesu (PL. ÚS 96/07).

23. Podľa čl. 30 ods. 1 ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

Podľa čl. 30 ods. 3 ústavy volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.

Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

Podľa čl. 64 ústavy základom územnej samosprávy je obec.

V zmysle čl. 64a ústavy je obec samostatným územným samosprávnym a správnym celkom Slovenskej republiky združujúcim osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. Podrobnosti ustanoví zákona.

Podľa čl. 67 ods. 1 ústavy územná samospráva sa uskutočňuje na zhromaždeniach obyvateľov obce, miestnym referendom, referendom na území vyššieho územného celku, orgánmi obce alebo orgánmi vyššieho územného celku.

Podľa čl. 69 ods. 1 ústavy orgánmi obce sú obecné zastupiteľstvo a starosta obce.

Podľa čl. 69 ods. 3 starostu obce volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štvorročné obdobie. ...

Podľa § 1 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“) obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky; združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. ...

Podľa § 1 ods. 2 zákona o obecnom zriadení základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov.

Podľa § 3 ods. 1 zákona o obecnom zriadení obyvateľom obce je osoba, ktorá má na území obce trvalý pobyt.

V zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 zákona o voľbách do orgánov samosprávy obcí právo voliť do orgánov samosprávy obcí majú obyvatelia Slovenskej republiky, ktorí majú v obci trvalý pobyt a najneskôr v deň volieb dovŕšili 18 rokov veku.

Podľa § 3 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov je trvalý pobyt pobytom občana spravidla v mieste jeho

stáleho bydliska na území Slovenskej republiky. Občan má v tom istom čase iba jeden trvalý pobyt.

24. Zo znenia citovaných ustanovení vyplýva, že tak, ako sú zdrojom štátnej moci občania (čl. 2 ods. 1 ústavy), zdrojom moci obecnej samosprávy sú obyvatelia obce. Obyvatelia obce ustanovujú túto obecnú samosprávnú moc prostredníctvom slobodných a demokratických volieb. Voľby sú teda prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. obyvateľmi obce. Tomuto zodpovedá i zákonná úprava volebného súdnicstva, pre ktoré platí „vyvrátiteľná domnienka“, podľa ktorej volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy na vyvrátenie tejto domnienky je povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta.

25. Vzhľadom na sťažovateľom ústavnému súdu predložené potvrdenie z Registra obyvateľov Slovenskej republiky Banská Bystrica z 22. novembra 2014 potvrdzujúce trvalý pobyt P. B. v Českej republike... považuje ústavný súd za preukázané, že P. B..., mal od roku 1990 trvalé bydlisko mimo územia Slovenskej republiky, a teda jednoznačne mimo obce Bunkovce.

Uvedenú skutočnosť potvrdilo i čestné vyhlásenie P. B. z 2. januára 2015 overené notárkou..., v ktorom v rámci doložky overenia podpisu P. B..., je uvedená adresa jeho trvalého pobytu v...

26. V posudzovanom prípade bolo nespochybniteľným spôsobom preukázané, že:

- o výsledku volieb starostu obce Bunkovce rozhodol 1 hlas (bod 10) a
- volieb sa zúčastnil P. B., ktorý v čase volieb – 15. novembra 2014 nemal trvalé bydlisko na území Slovenskej republiky v obci Bunkovce (bod 25).

27. Toho času ústava (čl. 64a, čl. 69 ods. 3), ako i platná právna úprava (§ 2 ods. 1 zákona o voľbách) považuje „trvalý pobyt“ za štandardnú podmienku nadobudnutia aktívneho, ako i pasívneho volebného práva vo voľbách do orgánov samosprávy miest a obcí. V situácii, ak je zákonom ustanovená podmienka trvalého pobytu *conditio sine qua non* výkonu aktívneho volebného práva vo voľbách do orgánov samosprávy obcí, nemožno

ju ako takú nahradiť samotným „úprimným záujmom o politickú situáciu v obci“, respektíve akoukoľvek inou „citovou väzbou k rodnej obci“. Z takto konštruovanej podmienky možno podľa názoru ústavného súdu jednoznačne dôvodiť, že na samospráve spoločenstva občanov sa majú podieľať iba tí, ktorí do tohto „spoločenstva“ na základe trvalého pobytu i patria.

28. V podobnej situácii Ústavný súd Českej republiky v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 420/2000 konštatoval, že „... *nelze být občanem jedné obce pre účely jedné oblasti veřejného práva (např. proto, že je to výhodné z pohledu daňového) a občanem obce druhé pro jinou oblast veřejného práva*“.

29. Ústavný súd preto zastáva názor, že ku strate aktívneho volebného práva P. B. v obci Bunkovce došlo na základe jeho reálnej (hoci správne nezaevidovanej) zmeny trvalého bydliska mimo obec Bunkovce počnúc rokom 1990 a túto právnu skutočnosť nemožno zhojiť či anulovať ani v dôsledku nesprávnej evidencie obce Bunkovce. Vzhľadom na uvedenú skutočnosť ústavný súd po starostlivom zvážení okolností daného prípadu dospel k záveru, že voľby starostu obce Bunkovce konané 15. novembra 2014 prebehli nezákonným a neústavným spôsobom.

30. Zistené závažné hrubé porušenie volebného zákona priamo ovplyvňujúce výsledok volieb znamená zároveň aj neústavnosť týchto volieb spočívajúcu v zásahu do základného práva občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných slobodnou voľbou svojich zástupcov, do princípu rovnosti a priamosti volebného práva a do základného práva občanov na prístup k voleným funkciám za rovnakých podmienok, ktoré sú garantované čl. 30 ods. 1, 3 a 4 ústavy, oprávňuje ústavný súd uplatniť svoju právomoc podľa čl. 129 ods. 2 ústavy a § 63 zákona o ústavnom súde.

31. Podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

- a) vyhlásiť voľby za neplatné,
- b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,

- c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- d) sťažnosť zamietnuť.

32. Podľa § 63 ods. 2 zákona o ústavnom súde v prípadoch uvedených v odseku 1 písm. a) až c) ústavný súd rozhoduje nálezom.

33. Porušenie ústavnosti a zákonnosti vo fáze samotných volieb môže mať za následok tak vyhlásenie volieb za neplatné, ako aj zrušenie výsledku volieb. Základným predpokladom na zrušenie výsledku volieb je preukázanie takých porušení volebného zákona, ktoré odôvodňujú záver o inom výsledku volieb (PL. ÚS 50/99, PL. ÚS 32/03).

34. Sťažovateľ v petite sťažnosti žiadal vyhlásiť voľby starostu obce Bunkovce za neplatné (bod 5). Podľa názoru ústavného súdu povaha zisteného porušenia volebného zákona neumožňuje v tomto prípade presne kvantifikovať jeho vplyv na výsledky volieb, pretože vzhľadom na čl. 30 ods. 3 ústavy (a teda tajnosť hlasovania) na čestné vyhlásenie P. B. o tom, koho v skutočnosti volil (bod 8), nemožno prihliadnuť. Ústavný súd už vo veci sp. zn. I. ÚS 76/2011 v tejto súvislosti uviedol, že «esenciálnym predpokladom tajných volieb je „tajnosť hlasovania“, t. j. zabezpečenie a garantovanie stavu... „aby hlasovací lístok upravil (volič, pozn.) sám... a aby nebolo možné dodatočne zistiť, ako hlasoval, resp. aký bol obsah jeho rozhodnutia“ (Milan Čič...)». Podobne v tejto súvislosti ústavný súd v citovanom rozhodnutí poukázal na názory relevantných predstaviteľov ústavnoprávnej teórie, podľa ktorých „Tajnosť volebného práva (hlasovania) ako princíp vyžaduje, aby nikto iný nevedel o rozhodnutí voliča, ktoré prebieha vo forme odovzdania hlasu“ (Alexander Brösl...). „Princíp výkonu volebného práva tajným hlasovaním... spočíva v tom, že pre voliča sú zabezpečené podmienky, ktoré znemožňujú zisťovať a zistiť, ako konkrétny volič hlasoval a aký bol obsah jeho rozhodnutia.“ (Jan Filip...), „Tajné hlasovanie má zaručiť, že nikto nemôže zisťovať a zistiť, ako ktorý volič hlasoval.“ (K. Klíma...), „Úlohou štátnej moci je zabezpečiť také podmienky, aby nikto nemohol zisťovať či zistiť, ako kto hlasoval, a tak znemožniť ovplyvnenie volebných výsledkov... Tajnosť voľby je voličovi zaručená aj v prípade, keď na nej on sám nemá záujem...“ (Karel Klíma...). „Obsahom

princípu tajného hlasovania je požiadavka zabezpečiť také podmienky na výkon volebného aktu, ktoré znemožňujú zistiť, ako volič hlasoval...“ (Marek Antoš...).

35. Ústavný súd preto nemal pochybnosti o tom, či vzhľadom na rozdiel dosiahnutého volebného výsledku u odporkyne a sťažovateľa (1 hlas) zistená volebná chyba (hlasoval ten, kto hlasovať nemohol) je právne dostatočná na vyhlásenie volieb starostu obce Bunkovce za neplatné.

36. Vychádzajúc zo všetkých uvedených skutočností ústavný súd o sťažnosti sťažovateľa vo veci namietanej neústavnosti a nezákonnosti označených volieb rozhodol podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde tak, že ich vyhlásil za neplatné.

37. Právoplatnosťou tohto nálezu zaniká predbežné opatrenie vydané v uznesení č. k. PL. ÚS 31/2014-14 z 10. decembra 2014 v bode 2.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. februára 2015